

Державне регулювання лісових господарств в контексті управління їх платоспроможністю

Л. В. Винятинська

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна

Paper received 27.06.17; Accepted for publication 05.07.17.

Анотація. Стаття присвячена державному регулюванню лісових господарств використовуючи результати статистичного аналізу платоспроможності лісових господарств, що дозволить не лише уникнути значних збитків на підприємствах державної форми власності, але і їх банкрутства у майбутньому періоді. Оскільки значна кількість функцій покладених на лісові господарства згідно законодавства фінансується з боку держави за виконані роботи, тому оперативне втручання є необхідною умовою вдалого функціонування.

Ключові слова: державне регулювання, платоспроможність, лісові господарства, статистичний аналіз, управлінські рішення.

Постановка проблеми. В умовах стрімких змін та перетворень в країні, сучасним суб'єктам господарювання необхідно встигнути відреагувати та у своїй діяльності врахувати жорсткі умови функціонування ринку. Лісові господарства, як суб'єкти господарювання державної форми власності потребують як оперативного, так і стратегічного управління. Основою інформаційної бази є статистична інформація, яка слугує достатньо вичерпним джерелом для статистичного аналізу платоспроможності. Звичайно, для лісових господарств фінансова звітність, є внутрішнім джерелом, яке дає достовірну, оперативну та своєчасну інформацію. Поряд з тим, в сучасних умовах господарювання неможливо існувати ізольовано й не враховувати інтенсивні зміни у суспільстві та інформацію про них. Саме тому, необхідно враховувати у фінансово-господарській діяльності лісових господарств статистичну інформацію, яка дає загальне і при потребі конкретне із зовнішнього середовища (головні чинники та розмір їх впливу)

Аналіз літератури. Зі створенням теорії інформації, сталих положень та інтенсивності посилення на неї часом трапляються в працях найрізноманітніших науковців, а саме: М.М. Бойка, В.П. Мікловди, Р.М. Моторіна, М.Ю. Потапової, Е.Ю. Чекотоського, М.І. Долішного, О.І. Фурдичка, М.О. Данилюка та інших науковців. Незважаючи на те, що розкриття даної проблеми присвячено чимало робіт вітчизняних вчених, проте оптимізація вирішення даної питання, яке в подальшому забезпечить належний рівень державного регулювання фінансовими ресурсами та платоспроможністю лісових господарств, повністю не розкрита.

Метою статті є дослідження й обґрунтування системи державного регулювання лісовими господарствами, їх функцій та завдання, а також розкриття інформаційного фонду для регулювання платоспроможності лісових господарств на перспективу.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах інтенсивності розвитку країни збереження та розвиток лісового фонду України, формування національної еколого-економічної мережі є першочерговими завданнями лісових господарств як державної, так і приватної форми власності. Поряд з тим, для забезпечення зазначеного необхідні грошові кошти (фінансові інвестиції), які дали б змогу лісовим господарствам державної форми власності вчасно виконувати свої безпосередньо поставлені обов'язки згідно законодавства та ефективно функціонувати в умовах ринку.

Становлення нових економічних відносин в державі, поява комплексу екологічних, економічних і соціальних проблем потребує відповідних змін у організації лісового господарства України та переходу на схвалені міжна-

родною практикою принципи сталого розвитку, підвищення ефективності лісоуправління, багатогалузевого використання лісових ресурсів і корисних властивостей лісу, а також збільшення лісистості до оптимального рівня. Недосконалими вважаються теоретико-методологічні засади розвитку лісового сектору економіки та організаційно-економічні, екологічні і правові механізми.

В цілому, лісова промисловість – одна з найстаріших галузей, що функціонує на території України та займається заготівлею, механічною обробкою й хімічною переробкою деревини, виробляє конструкційні матеріали та інше.

В теперішній час частка лісової промисловості в усьому промисловому комплексі України досить низька (у 2016 році становить 3,31 % [2]), галузь не задовольняє в повній мірі потреб національної економіки і населення в багатьох важливих видах продукції. Це пов'язано, насамперед, з обмеженою сировинною базою: невисока лісистість (переважання лісів з обмеженим експлуатаційним значенням, невеликі заготівлі лісу. Потреби галузі покриваються за рахунок власних ресурсів лише на третину, решта деревини завозиться із за кордону.

Лісова промисловість – одна з найстаріших галузей, що функціонує на території України та займається заготівлею, механічною обробкою й хімічною переробкою деревини, виробляє конструкційні матеріали.

Таким чином, лісовий комплекс України – це сукупність підприємств, переважно державної форми власності, пов'язаних з вирощуванням і переробкою (до одержання кінцевої продукції) лісової сировини. До складу лісопромислового комплексу входять:

- лісове господарство;
- лісозаготівельна промисловість;
- галузі лісової промисловості по механічній і хіміко-механічній (лісопилна, фанерна, сірникова, виробництво дерев'яних будівельних деталей і будинків, деревостружкових і деревоволокнистих плит, меблів), хімічній (лісохімічна, целюлозно-паперова промисловість) переробці деревини;
- гідролізна і дубильно-екстракційна промисловість, обслуговуючі виробництва (виробництво і ремонт машин та устаткування);
- заводи по виготовленню предметів праці для окремих галузей, підприємства матеріально-технічного постачання;
- заклади невиробничого обслуговування (підготовка кадрів, науково-дослідна і проектно-конструкторська діяльність) [1,7].

Лісопромисловий комплекс України потрібно визначати як сукупність інституційних одиниць:

- лісове та мисливське господарство;
- підприємства, що займаються лісозаготівельною діяльністю;
- підприємства, що займаються механічною, хіміко-механічною, хімічною переробкою деревини;
- підприємства, що займаються гідролізною і дубильно-екстракційною діяльністю;
- підприємства, що займаються виробничим та невикористаним обслуговуванням.

Слід зазначити, що зв'язки між галузями лісопромислового комплексу досить сильні, оскільки стан кожної з них істотно впливає на динаміку розвитку інших. Так, лісова промисловість має тісний зв'язок з лісовими господарствами. Лісозаготівельні підприємства є головними споживачами продукції лісового господарства – деревного запасу, який включається у виробничий обіг шляхом вирубки частини смуглих насаджень і вивезення заготовлених круглих лісоматеріалів у пункти споживання (переробки).

Основою розвитку лісопромислового комплексу України є лісові господарства, які вивчають, ведуть облік і проводять роботу щодо збереження лісів, посилює їхні корисні природні властивості, забезпечує розширене відтворення та поліпшення їхньої якості, підвищення продуктивності, а також сприяє раціональному використанню земельного лісового фонду і невиснажливому користуванню лісом для забезпечення потреб у деревині та іншій лісовій продукції.

Основою розвитку лісопромислового комплексу України є лісові господарства, які вивчають, ведуть облік і проводять роботу щодо збереження лісів, посилює їхні корисні природні властивості, забезпечує розширене відтворення та поліпшення їхньої якості, підвищення продуктивності, а також сприяє раціональному використанню земельного лісового фонду і невиснажливому користуванню лісом для забезпечення потреб у деревині та іншій лісовій продукції.

На даний час, Україна – це держава, яка насичена лісовими ресурсами, що приймає активну участь в збереженні, правильному використанні та захисті лісів. Державний орган, що регулює діяльність лісових господарств в незалежній Україні – Державне агентство лісових ресурсів України (далі ДАЛРУ) [2, 3]. ДАЛРУ є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України, входить до системи центральних органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері лісового та мисливського господарства.

В цілому, слід зазначити, що загальна територія України становить 60184,8 тис. га., в тому числі площа лісового фонду країни становить 9509,8 тис. га., тобто лісистість території становить 15,8 % [2]. На території України розміщено 294 діючих лісомисливських господарств, що підпорядковані ДАЛРУ.

Діяльність ДАЛРУ та його підвідомчих підприємств спрямована на збереження лісів, нарощування їх ресурсного потенціалу, посилення державної лісової служби, недопущення розвитку процесів споживацького ставлення до лісів [2]. На балансі лісогосподарських підприємств залишається значна кількість об'єктів соціальної сфери. Лісові підприємства, розташовані, як правило, у невеликих селах та селищах, є основними роботодавцями у місцях, де людям важко знайти іншу роботу.

З Державного бюджету України на фінансування лісового господарства виділяється недостатньо коштів, які

використовуються неефективно. В останні роки в умовах недостатнього державного фінансування практично на 80,0 % витрат на ведення лісового господарства покривається за рахунок власних грошових коштів підприємства [4]. Слід зазначити, що недолік державної фінансової підтримки лісового господарства в Україні полягає у тому, що грошові кошти з Державного бюджету розподіляються між лісокористувачами без урахування пріоритетності окремих видів робіт для відтворення і використання лісових ресурсів. У зв'язку з цим, варто систематично збирати інформацію, проводити аналіз та оцінку рівня платоспроможності лісових господарств, а також виконувати законодавчо затверджений порядок фінансування лісового господарства для запобігання неефективному використанню коштів Державного бюджету.

В останні роки в умовах недостатнього фінансування з боку державного фінансування на ведення лісового господарства покривається за рахунок власних коштів підприємства [1, 6]. Слід зазначити, що недолік державної фінансової підтримки лісового господарства в Україні полягає у тому, що кошти з Державного бюджету розподіляються між лісокористувачами без урахування пріоритетності окремих видів робіт для відтворення і використання лісових ресурсів.

За даними ДАЛРУ, загальна сума податків з державних лісогосподарських підприємств перевищує кошти, що виділяються з Державного бюджету на фінансування лісового господарства. Таким чином, враховуючи позитивні економічні, соціальні та екологічні ефекти від суспільних функцій лісів та інтенсивну вирубку лісів у минулому. Лісове господарство сприяє економічному, екологічному і соціальному розвитку України, не є тягарем для національної економіки, незважаючи на недосконалість лісового менеджменту, економічного механізму та лісової політики.

За даними ДАЛРУ [1], загальна сума податків з державних лісогосподарських підприємств перевищує кошти, що виділяються з Державного бюджету на фінансування лісового господарства. Таким чином, враховуючи позитивні економічні, соціальні та екологічні ефекти від суспільних функцій лісів та інтенсивну вирубку лісів у минулому, можна зробити висновок про високу ефективність лісокористування. Лісове господарство сприяє економічному, екологічному і соціальному розвитку України, не є тягарем для національної економіки, незважаючи на недосконалість лісового менеджменту, економічного механізму та лісової політики.

В умовах ринку, для збільшення надходження власних грошових коштів механізми управління повинні бути переорієнтовані на економічні методи господарювання. Для цього необхідно вивчити та визначити можливі джерела надходження власних коштів та їх роль у фінансуванні лісового господарства. З метою оздоровлення фінансового стану державних лісових підприємств, необхідно переглянути джерело фінансування лісогосподарських заходів, зменшення таксової вартості на деревину на пні, зміни режиму оподаткування, внесення окремих змін та доповнень до Лісового кодексу України та інших нормативних документів направлених на покращення використання лісосировинних ресурсів та забезпечення ними вітчизняних виробників.

Статистичний аналіз та оцінка рівня платоспроможності лісових господарств дає можливість визначити спроможності розраховуватися із боргами за певний

проміжок часу. Поряд з тим, у зв'язку з відсутністю достовірної інформації про доходи, оподаткування та фінансування лісового господарства, не можна зробити глибокий порівняльний аналіз державної підтримки лісовирощування в європейських країнах, порівняти її з ситуацією в Україні. Найважливіша статистична інформація дасть змогу уявити не лише масштаби такої підтримки, але і основні проблеми – боргові зобов'язання, що виникають у діяльності лісових господарств.

У час змін і переходу до централізованого постачання та побудови ринкових відносин у лісовому господарстві статистичний аналіз стає важливим елементом у прийнятті управлінських рішень та державному регулюванні галузю. Суттєві вимоги виживання на ринку порівняно з низькими цінами на заготівлю деревини, змінили погляди на ліс як екологічний фонд. Фінансові вкладення та ризик неповернення інвестицій у лісове господарство досить високий, наприклад через можливість недостатньої захищеності права власності або лісових пожеж.

На даний час, враховуючи жорсткі умови функціонування ринку лісові господарства потребують як оперативного, так і стратегічного управління з боку державних органів, яке можливе лише при отриманні достовірної та своєчасної інформації. Статистичний аналіз платоспроможності лісових господарств забезпечить необхідною статистичною інформацією ДАЛРУ та його структурні підрозділи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державне агентство лісових ресурсів України/Офіційний сайт [Е. ресурс]/Режим доступу - <http://dklg.kmu.gov.ua/forest/>. - 2017.
2. Державний комітет статистики України / Офіційний сайт [Е. ресурс]/Режим доступу - <http://www.zakon.rada.gov.ua>. - 2017.
3. Лісове господарство України [Е. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lesovod.org.ua/node/22363>.
4. Моторин Р.М. Облік операцій з нефінансовими активами сектора державного управління в національних рахунках України згідно міжнародних стандартів / Р.М Моторин, Т.М. Моторина // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – К., 2015. – № 5-6. – С. 127 – 133.
5. Потапова М.Ю. Інформаційно-аналітичне забезпечення статисти-

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Таким чином, лісова галузь України має зберегти пріоритети свого розвитку, як збереження та розширення відтворення лісів, раціональне невиснажливе лісокористування, збереження наукової школи українського лісництва, розвиток та впровадження новітніх технологій лісозаготівель та лісопереробки, розширення заповідних і рекреаційних територій. Лісові господарства виступають головним державним представником лісової галузі, є її основою і повинні виконувати свої функції у майбутньому. Поряд з тим фінансування лісових господарств з державного бюджету не вистачає в повному обсязі на виконання цих функцій і тому лісовим господарствам, в умовах ринку необхідно переходити до самофінансування, забезпечення себе достатнім обсягом коштів, для функціонування в конкурентному середовищі та ведення ефективної діяльності.

Для сталого державного управління лісовими господарствами та виконання міжнародних зобов'язань у галузі лісового господарства й охорони природи в сучасних умовах потрібно враховувати національні особливості ведення лісового господарства та позитивні надбання попередніх періодів. Уникнути помилок під час удосконалення професійної системи управління державними лісовими господарствами можливо, лише аналізуючи недоліки попередніх поколінь і причини їх виникнення.

- стичного аналізу платоспроможності лісових господарств в умовах нестабільного ринкового середовища [Е. ресурс] / М.Ю.Потапова // Глобальні та національні проблеми економіки: Зб. наук. праць – Миколаїв, 2014. – № 2. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-2-2014>
6. Шост І. М. Напрямки статистичного аналізу платоспроможності лісових господарств [Е. ресурс] / І.М Шост, Л.В. Винятинська // Ефективна економіка. – К., 2014. – № 10. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3440>.
 7. Черничук Л.В. Статистичне дослідження платоспроможності підприємств: монографія / Л.В. Черничук, Л.В. Винятинська. – Тернопіль: Вектор, 2016. – 221 с.

REFERENCES

1. Derzhavne ahentstvo lisovykh resursiv Ukrainy (2017) Ofitsijnyj sayt , available at: <http://www.zakon.rada.gov.ua>
2. Derzhavnyj komitet statystyky Ukrainy (2017) Ofitsijnyj sayt, available at: <http://www.zakon.rada.gov.ua>
3. Lisove gospodarstvo Ukrainy (2017) Ofitsijnyj sayt, available at: <http://www.zakon.rada.gov.ua>
4. Motoryn, R.M. and Motoryna, T. M. (2015) “Oblik operatsii z nefinansovymu aktyvamy sektora derzhavnogo upravlinnia v natsionalnykh rakhunkakh Ukrainy zghidno mizhnarodnykh standartiv” *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*, vol. 5-6, pp. 127 – 133.
5. Potapova, M.Iu. (2014) “Informatsiino-analitychne zabezpechennia statystychnoho analizu platospromozhnosti lisovykh gospodarstv v umovakh nestabilnogo rynkovoho seredovyscha” *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky: Zb. nauk. Prats*, [Online], vol.2. available at: <http://global-national.in.ua/issue-2-2014>
6. Shost, I. M. and Vyniatynska, L.V. (2014) “Napriamky statystychnoho analizu platospromozhnosti lisovykh gospodarstv” *Efektivna ekonomika* [Online], vol.10. available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3440>.
7. Chernyuchuk, L.V. and Vyniatynska, L.V. (2016) *Statystychno doslidzhennia platospromozhnosti pidpriemstv*. Ternopil, Ukraine.

Государственное регулирование лесных хозяйств в контексте управления их платежеспособностью

Л. В. Винятинська

Анотація. Стаття посвячена державному регулюванню лісових господарств використовуючи результати статистичного аналізу платоспроможності лісових господарств, що дозволить не тільки уникнути значительних втрат на підприємствах державної форми власності, але і їх банкрутства в передбачуваному періоді. Оскільки значительное количество функций, возложенных на лесные хозяйства согласно законодательства финансируется со стороны государства за выполненные работы, поэтому оперативное вмешательство является необходимым условием успешного функционирования.

Ключевые слова: государственное регулирование, платежеспособность, лесные хозяйства, статистический анализ, управленческие решения.

State regulation of forestry in the context of managing their solvency

L. V. Vyniatynska

Abstract. The article is devoted to state regulation of forestry statistical analysis using the results of solvency forestry that will not only avoid significant losses in state-owned enterprises, but their bankruptcy in the coming period. Since a large number of functions assigned to forest management under the law is funded by the state for work performed, so surgery is a prerequisite for a successful operation.

Keywords: government regulation, solvency, forest management, statistical analysis, management decisions.